

Zaanse vogelwachters voor de vogeltrek naar Zuid-Zweden

Door M. van Herp

In de week van 9 tot 17 sept. 1967 maakten acht leden van de Zaanse Vogelwacht een excursie naar Falsterbo in Zweden om de roofvogeltrek daar waar te nemen. Op 9 september vertrokken we 's morgen om 7 uur uit de Zaanstreek met twee auto's, beladen met kampeeruitrusting, naar Falsterbo in Zuid Zweden, waar vele vogelaars uit alle Europese landen omstreeks september naar toegaan om de vogeltrek daar waar te nemen, met als hoofdschotel de roofvogels die komende uit geheel Skandinavië, van dit punt hun overtocht maken naar Duitsland of Denemarken.

Ook zijn we naar Zweden gegaan in de hoop de kraanvogels te zien. Daarvoor hebben we verscheidene tochten gemaakt naar de meren o.a. het meer van Börringe.

Nadat we op een niet al te prettige manier van de nachtboot „Peter Pan” waren gewerkt (er waren nogal wat moeilijkheden inzake het wegrijden van de auto's) en de reis begonnen van Trelleborg naar Falsterbo, zagen we honderden huis- en boerenzwaluwen en zelfs nog enkele tientallen gierzwaluwen.

De tenten werden opgezet bij het Vogeltrekstation in Falsterbo, vlak bij het strand, zodat we een prachtig uitzicht hadden over de Oostzee. Van dit punt maakten we onze tochten o.a. naar de „Nabbe” (het zuidelijkste puntje van Zweden) en de daar omheen gelegen gebieden en de prachtige meren. Op de Nabbe hebben we de trek waargenomen van honderden gele- en witte kwikstaarten. Deze fourageerden op de prachtig gemaaide golfbanen. Ook zagen we trek van duizenden vinkachtigen en leeuweriken.

Door het overigens prachtige heldere weer ging de trek van deze kleine vogels hoog over, zodat de soorten moeilijk herkenbaar waren. Echter kregen we hier een paar prachtige dagen met roofvogeltrek van o.a. buizerd, wespandief, ruigpootbuizerd, havik, torenvalk, sperwer, rode wouw en visarend, zodat wij Hollanders, die niet gewend zijn vrij regelmatig roofvogels te zien, ruimschoots aan onze trekken zijn gekomen.

Wild enthousiast waren we al toen er nogal vroeg in de morgen een groep

van tien buizerds aan kwam zweven. Toen er daarna steeds meer groepen boven de bossen verschenen en koers zetten naar zee, in aantallen variërend van 20 tot 40 stuks, nam dit alle twijfel weg die bij ons bestond over de aantallen die genoemd werden door de daar aanwezige vogelaars. Wij raakten diep onder de indruk van deze grote groepen wegtrekkende roofvogels. Verder in dit verslag een overzicht van één ochtend roofvogels tellen.

Eenmaal op de Nabbe kan men voor vogels alle kanten op. Het wandelen om de vuurtoren, die temidden van wat lage bebossing staat, leverde altijd wel iets bijzonders op. Daar maakten wij kennis met grauwe- en bonte vliegenvanger, zwarte- en gekraagde roodstaart, zwartkop, groenling, keep, goudhaantje en fitis. Ook zijn we diverse malen noordelijker gewandeld, richting Skanör, waar een prachtig gebied ligt met slikken en rietvelden, die in open verbinding staan met de zee. In dit gebied en langs het strand zagen we o.m. krombekstrandloper, witgatje, oeverloper, steenloper, bosruiter, bonte strandloper, bontbekplevier, zwarte zeeëend, grote zeeëend, fuut, dodaars, toppereend, bergeend, waterhoen, meerkoet, tafeleend en kuifeend. Als bijzonderheid in deze omgeving zagen we drie jan van genten. Deze komen zelden in dit gebied voor.

Ten Noorden van het plaatsje Skanör ligt een zelfde soort gebied met meer grasland, dat niet door de boeren wordt gebruikt, en dus voor de vogelaar uitstekend is. Regelmatig liet zich daar de bruine kiekendief zien. Verderop in zee, waar zich zandplaten bevonden, zagen we een groep van ca. 600 wilde knobbelzwanen, duidelijk herkenbaar aan de zwarte poten en een aantal grauwe ganzen, met er tussen enige bergeenden. De tochten, die gemaakt zijn naar het meer van Börringe in de hoop daar de kraanvogels te zien, zijn voor ons allen een ervaring geweest om nooit te vergeten. Het landschap met de westelijke oever van het meer de bossen en aan de oostelijke kant de uitgestrekte stoppelvelden, die voordat ze omgeploegd worden worden afgebrand, vormde voor ons een ongekend natuurschoon. De eerste maal dat we een tocht gingen maken was op een middag, daar men ons had verteld, dat de kraanvogels dan vrij regelmatig te zien waren. Tot bijna tegen de avond hebben we op de vogels gewacht, maar zij kwamen niet opdagen. We konden niet langer wachten, daar wij geen eten bij ons hadden. Ondanks het wegblijven van de vogels was deze middag niet vergeefs geweest, want om het meer zagen we draaihals, grauwe klauwier en visarend, die we mooi hebben kunnen bekijken, terwijl deze voor ons niet onbekende, maar toch wel zeldzame roofvogel langs de bomen scherend op vis loerde.

De tweede maal zijn we er later in de middag heengegaan, daar wij vermoedden dat de vogels tegen het vallen van de avond zouden komen en op het meer zouden overnachten.

Deze keer werd de natuur verstoord door het afbranden van enkele stoppelvelden aan het meer, wat waarschijnlijk de vogels ervan heeft weerhouden naar het meer te komen. Voor ons was het branden zeer fascinerend. Het geknetter van het vuur in de wonderlijke stilte van het Skandinavische land

met een rode gloed van de ondergaande zon over het meer, deed ons des te meer beseffen, dat wij in het land van Nils Holgersson waren. Nadat wij teruggelopen waren naar de weg (de meren liggen nl. voor auto's onbereikbaar) zagen we in het licht van de ondergaande zon toch de vogels nog aankomen vliegen. Maar het was al te donker om ze nog te kunnen observeren. Wel hoorden we de bijzondere roep en gesterkt door de wetenschap dat ze er in elk geval toch kwamen, hebben we dan ook direct plannen gemaakt voor de volgende tocht.

Deze derde tocht naar het meer zou het ons gelukken de voor ons zo mysterieuze vogel te zien te krijgen. 's Middags om 5 uur gingen we naar een schiereilandje waar we ons verdekt hebben opgesteld, hopende dat de kraanvogels een honderdtal meters bij ons vandaan in het ondiepe gedeelte van het meer zouden landen.

Na ongeveer een uur doodstil wachten werden we opgeschrikt door het geluid van de eerste kraanvogels. Helaas vlogen deze vier exemplaren over. Na ongeveer een half uur kwam er een groep van ca. 30 stuks aanvliegen aldoor "kroeh" roepend, hetgeen ons als muziek in de oren klonk. Nadat ze een paar maal over en om ons heen waren gevlogen, zodat we goed in de gelegenheid waren hen te bewonderen, gingen ze aan de overkant op een stoppelveld zitten, waar de groep van tijd tot tijd werd aangevuld met nieuwe troepjes variërend van 20 tot 30 stuks. Uit onze schuilplaats onder de bomen waren ze goed te zien. Nadat de groep was uitgegroeid tot ca. 100 stuks vlogen ze op en landden alsnog vlak bij ons in het meer, om er de nacht door te brengen. Helaas was het inmiddels donker geworden en waren ze alleen te horen.

Tevens zagen we tegen het vallen van de avond duizenden kauwtjes, enige honderden kieviten en eenden het meer binnenvallen om er de nacht door te brengen.

Overzicht roofvogeltelling 12 september 1967

7.00 u	buizerd	3	9.30 u.	buizerd	173
7.15	"	1	"	ruigpootbuizerd	2
7.30	"	17	"	sperwer	2
8.00	"	20	"	kiekendief	1
8.15	"	65	9.45	buizerd	171
8.15	havik	2	"	ruigpootbuizerd	6
8.30	buizerd	118	"	sperwer	4
"	sperwer	4	"	visarend	1
"	ruigpootbuizerd	1	10.00	buizerd	48
"	wespendief	1	"	ruigpootbuizerd	2
8.45	buizerd	68	"	wespendief	1
"	sperwer	6	"	sperwer	2
"	wespendief	1	10.15	buizerd	55
"	torenvalk	1	"	ruigpootbuizerd	2
"	ruigpootbuizerd	1	"	sperwer	2
9.00	buizerd	64	"	kiekendief	1
"	ruigpootbuizerd	1	10.30	Wakkerende wind met gevolg dat de trek aanmerkelijk minder werd.	
"	wespendief	1			
"	sperwer	6			
9.15	buizerd	53	11.00	buizerd	36
"	sperwer	3	"	rode wouw	1

Deze tellingen zijn verricht op de zuidelijkste punt van Falsterbo. De groepen roofvogels, die al eerder het vaste land verlieten in westelijke richting hebben we dus niet geteld.

Totalen van 12 sept. 1967

buizerds	902
sperwers	29
ruigpootbuizerds	15
wespendieven	4
haviken	2
torenvalk	1
visarend	1
kiekendief	2
rode wouw	1
Totaal roofvogels	957

M. van Herp,
Deken Schmidtstraat 2, Krommenie

Vroeg broedgeval baardmannetje

Ook in West Zeeuwsch-Vlaanderen hebben wij de gevolgen van de „explosie” van de baardmannetjes kunnen merken. Van het baardmannetje waren hier nog geen broedgevalen geconstateerd. Wel waren tijdens de trek tijden in voorgaande jaren al enige keren groepjes waargenomen, zoals in de winter 1966-'67, toen bijzonder veel baardmannetjes in heel Zeeland werden gezien. Kennelijk zijn er hier toen wat blijven hangen, want in het voorjaar van 1967 werd voor het eerst het broeden van deze soort vastgesteld; op een terrein, waar naar mijn weten nog maar eenmaal een troepje baardmezen tijdens de broedperiode was gezien. Doordat het een moeilijk te bewaken terrein is, geef ik er geen verdere aanduiding aan dan „ergens” in West Zeeuwsch-Vlaanderen.

Toen ik op 22 april bij dit rietveld rondzwierf hoorde ik een voor mij nog onbekend vogelgeluid. Met de kijker kon ik duidelijk zien dat het baardmannetje was. Doordat ik nu op de roep ging letten, kon ik er al gauw meer ontdekken. Ik kwam op een totaal van tien vogels.

Nadat ik er wat met de kijker had gevolgd, kwam ik tot de ontdekking dat er enkelen met voer rondvlogen. Dit waren waarschijnlijk insecten, waarmee ze aan kwamen vliegen uit een tamelijk nat gedeelte van het rietveld. Doordat er een paar steeds naar de zelfde plaats vlogen kon ik, met veel moeite en geduld, het goed verborgen nest vinden. Hierin bevond zich één nestjong. Een heel stuk verder vond ik nog twee jongen, die ongeveer de zelfde leeftijd hadden, maar door de tamelijk grote afstand geloof ik niet dat ze uit hetzelfde nest afkomstig waren. Ook omdat ik tegelijkertijd meer vogels met voedsel heb zien

rondvliegen, denk ik dat er meer nesten gezeten hebben. In totaal waarschijnlijk wel drie of vier. Bij het voedsel zoeken waren de vogels niet schuw, maar ze gingen enorm voorzichtig naar het nest.

Nog diezelfde dag ben ik met de heer Enkelaar uit Oostburg naar deze plaats teruggereden om het broedgeval „officieel” vast te stellen. De volgende dag vonden we weer een jong in het nest en na enige tijd bleek, dat de ouders geregeld naar het nest kwamen om het jong te voeren. Nadat ik nog in wat boekjes had rondgesnuffeld, kwam ik tot de ontdekking dat dit broedgeval (broedgevallen?) toch wel aan de vroege kant was. Ik heb daarom het volgende sommetje gemaakt:

De jongen verlaten na een dag of tien het nest en komen daarna nog vier dagen terug om gevoerd te worden. Er was steeds één jong in het nest, dus neem ik aan dat het ongeveer de dertiende dag was toen ik het nest op 22 april vond. De broedduur is 12-13 dagen. Doordat er toen toch nog geen volop voorjaarstemperaturen de eieren warm hielden, stel ik die op 14 dagen. De eieren zouden dan ongeveer 26 dagen eerder gelegd moeten zijn. Dit komt neer op omstreeks 27 maart. Volgens de boekjes ligt de broedtijd van eind april tot in augustus. De eieren zouden dus bijna een maand te vroeg zijn gelegd.

De baardmannetjes zullen wel door het mooie zachte voorjaarsweer van maart 1967 vroeger dan normaal aan het nestelen zijn geslagen. Dat vogels bij een vroeg voorjaar ook eerder eieren gaan leggen wist ik al, maar bijna een maand vroeger dan normaal leek me toch wel bijzonder. Eventuele reacties hierover zou ik zeer graag ontvangen.

Rino Abrahamse, Callenfelsstraat 64,
Oostburg/Zld.